

Рекомендації до Міжнародної конференції з питань відновлення України 2024 щодо децентралізованого відновлення та відбудови України

Через понад два роки після неспровокованої агресії Російської Федерації проти України Європейський комітет регіонів та Європейський альянс міст та регіонів для відбудови України наголошують на важливості й впливі ефективної децентралізації на розширення можливостей місцевого самоврядування та надання територіальним громадам можливості протистояти повномасштабному вторгненню, залишатися стійкими й продовжувати надавати громадські послуги в умовах нападів, масового переміщення населення, психологічної травми від війни та втрати доходів. Підкреслюючи необхідність подальшого зміцнення стійкості України знизу догори, вони рекомендують Берлінській конференції питань з відновлення України 2024 (Ukraine Recovery Conference, URC 2024) таке:

1. Розробити чітку та дієву концепцію децентралізованого відновлення й відбудови України, адаптовану до потреб і можливостей місцевого та регіонального самоврядування, беручи до уваги реальну перспективу членства країни в ЄС, а також спираючись на програму «Український фонд» та відповідний План відновлення України;
2. Визнати, що регіональні та місцеві органи влади мають найкращі можливості для того, щоб очолити зусилля з відновлення й відбудови на своїх територіях, зважаючи на їхнє глибоке знання потреб, проблем і потенціалу місцевої та регіональної економіки, та надати їм повноваження для виконання цієї ролі шляхом: (а) забезпечення їхньої конструктивної участі у плануванні та реалізації зусиль з відбудови та відновлення, а також у процесі прийняття рішень з усіх питань, які їх безпосередньо стосуються, та (б) підтримки інтенсивних заходів із розвитку потенціалу, які дозволять їм підготувати й здійснити основні заходи з відновлення;
3. Запропонувати міжнародній донорській спільноті підтримати Україну у виконанні умов для здійснення ефективної децентралізації та продовженні реалізації багаторівневих реформ управління відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування, забезпечивши необхідну фінансову й технічну допомогу протягом усього процесу; передбачити механізми конструктивного залучення громадянського суспільства на всіх етапах відновлення й відбудови, а також заохочувати практику демократії участі та

залучення громадян на місцевому рівні відповідно до принципів демократичної участі та залучення багатьох зацікавлених сторін, відповідно до домовленостей, узгоджених в Лугано¹;

4. Наголосити на необхідності зміцнення верховенства права на всіх рівнях влади та закликати Україну прийняти законодавчий акт, який чітко визначає повноваження, завдання, відповідальність і ресурси, закріплені за різними рівнями влади на основі принципу субсидіарності, зокрема міський розвиток, а також належне багаторівневе управління; заохочувати Україну до надання муніципалітетам статусу юридичної особи публічного права (на основі європейських практик) з метою покращення внутрішньої організації та управління муніципалітетами, а також забезпечення підвищеної підзвітності й більшої прозорості у ділових відносинах;
5. Підтвердити, що доброчесність, прозорість і підзвітність на всіх рівнях є необхідними для успішного й інклюзивного процесу відновлення та відбудови, а також для майбутнього вступу України до ЄС; закликати Україну гарантувати судовий захист прав фізичних та юридичних осіб і створити пропорційні механізми нагляду й аудиту за рішеннями регіональних та місцевих органів влади, посилюючи правову визначеність та належне врахування місцевих потреб під час розподілу фінансування, відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування;
6. Наполягати на тому, щоб українська влада встановила (на законодавчому рівні) основні умови (критерії, оцінка, прийняття рішень) для переходу від нинішнього військового управління до цивільного багаторівневого управління, коли безпекова ситуація дозволить докладати зусилля для повного відновлення функцій місцевого самоврядування; закликати до якнайшвидшої організації загальних, вільних і чесних виборів в умовах, коли безпека виборців, агітаторів і виборчого процесу є пріоритетом;
7. Посилити фіскальну децентралізацію та надати регіональним і місцевим рівням влади повноваження щодо мобілізації доходів як важливі елементи багаторівневої системи управління; забезпечити розподіл бюджетних надходжень, пропорційний компетенціям та відповідальності цих регіональних і місцевих органів влади, та гарантувати свободу місцевого самоврядування в регулюванні й управлінні державними справами в інтересах місцевого населення; пріоритетну фінансову підтримку треба надавати найбільш постраждалим від війни та фінансово вразливим муніципалітетам, зокрема через спеціальні програми відновлення; підтримати створення координаційного механізму, який забезпечить систематичне залучення регіональних і місцевих органів влади, особливо в регіонах, що перебувають під частковою окупацією, до розробки, планування й реалізації політики відновлення;
8. Створити прозорий і доступний механізм, який активно розширює можливості українських регіональних і місцевих органів влади подавати заявки та отримувати пряме міжнародне фінансування, а також підтримувати їхню спроможність ефективно, результативно й прозоро управляти міжнародним фінансуванням, сприяючи стійкій

---

¹ [Матеріали конференції \(urc-international.com\)](http://www.urc-international.com), зокрема, принципи 4 і 5.

економіці, розвитку бізнесу та інновацій на місцевому та регіональному рівні відповідно до підходу «відбудувати краще, ніж було», що лежить в основі екологічної відбудови;

9. Пропагувати й сприяти співпраці між регіонами й містами та побратимству з європейськими та міжнародними партнерами як невіддільним елементам процесу відновлення України та ефективним способам розвитку потенціалу, зміцнюючи при цьому солідарність між народами; сприяти співробітництву за принципом «рівний-рівному» і підтримувати надання технічної допомоги й обмін найкращими практиками між суб'єктами з країн-донорів та України; заохочувати розробку й реалізацію як пілотних проєктів, так і створення ширших інвестиційних схем, залучаючи до них більшу кількість територіальних громад і регіонів, а також компетентних зацікавлених сторін, що сприятиме забезпеченню результативності;
10. Сприяти запровадженню українською владою законодавчої бази для управління мегаполісами, що дозволить інституціоналізувати стратегії розвитку міських агломерацій;
11. Мобілізувати державні й приватні інвестиції для відбудови України як на міжнародному, так і на національному рівнях, підкріплені пов'язаними з війною інвестиційними гарантіями для приватних інвесторів та доповнені інформаційними ініціативами, спрямованими на висвітлення підтримки, доступної в рамках Інвестиційної програми для України (Компонент II) в рамках програми «Український фонд»;
12. Наголосити на необхідності регіональної політики в Україні, яка б враховувала не лише виклики внутрішньої згуртованості та різні реалії, створені на місцях повномасштабним вторгненням Росії, а й шлях України до вступу в ЄС; у цьому контексті, спираючись на підхід «Українського фонду», підтримати якнайшвидше запровадження ключових принципів і методологій, характерних для регіональної політики ЄС, як-от принцип партнерства та класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою (NUTS); створити координаційний механізм, що забезпечить систематичне залучення регіональних і місцевих органів влади до розробки, програмування й реалізації політики; належним чином враховувати роль соціальних партнерів і організацій громадянського суспільства;
13. Відобразити Цілі сталого розвитку (ЦСР) у моделі відновлення України та підтримати їхню реалізацію на регіональному й місцевому рівнях, зокрема, запропонувавши українській владі забезпечити синергію між оновленою Державною стратегією регіонального розвитку та регіональними й місцевими стратегіями розвитку, які включають культурні, освітні, соціальні, економічні та просторові аспекти розвитку на основі підходу, орієнтованого на інтереси людини;
14. Заохочувати донорів звернути увагу на те, як війна впливає на всі чотири визначені функціональні типи територій: (i) території відновлення; (ii) регіональні полюси зростання; (iii) території з особливими умовами для розвитку та (iv) території сталого розвитку; підтримувати приміські й малі сільські громади у розвитку партнерства та надавати їм можливість брати активну участь у програмах; наголошувати на необхідності

стратегічних інвестицій, що сприятимуть відновленню природного капіталу України та впровадженню інноваційних практик ведення сільського господарства й сталого виробництва харчових продуктів; враховуючи значну забрудненість окремих частин території України мінами, вибухонебезпечними предметами, що залишились від військових дій, та іншими небезпечними елементами, пріоритетними мають стати заходи з відновлення земель для продуктивного використання; визнати, що полегшення доступу до фінансування для фермерів, малих і середніх підприємств та мікропідприємств матиме вирішальне значення для сталого розвитку сільських територій;

15. Сприяти забезпеченню сталої безпеки та створювати стимули й заходи підтримки, що дозволять біженцям і внутрішньо переміщеним особам повернутися до місць свого походження; відновлення соціальної згуртованості спиратиметься на пріоритетне дотримання та реалізацію прав людини на місцевому рівні, надання допомоги, фізичної та психологічної реабілітації, а також соціального захисту, зокрема доступності житла, залучення до процесу відновлення всього спектру суспільства з особливою увагою до вразливих груп населення;
16. Сприяти впровадженню спеціальних університетських програм, професійно-технічного навчання та підтримки молодіжного і жіночого підприємництва, а також програм реінтеграції внутрішньо переміщених осіб і ветеранів у цивільний ринок праці; підтримувати інноваційні та активні підходи до працевлаштування, відкриваючи нові можливості для всіх громадян, щоб забезпечити нинішню та майбутню робочу силу навичками, необхідними для сприяння відновленню та відбудові України;
17. Розглянути пропозицію Європейського комітету регіонів у контексті його висновку щодо програми «Український фонд»² стосовно створення територіального компоненту в рамках Міжвідомчої координаційної платформи донорів, в якому Європейський альянс міст та регіонів для відбудови України міг би відігравати координувальну роль.

---

² Висновок Європейського комітету регіонів щодо програми «Український фонд», ухвалений одногослоно 11 жовтня 2023 року та опублікований в Офіційному віснику Європейського Союзу 22.12.2023 р., С/2023/1332, поправка № 7.